

9. SINIF COĞRAFYA DERS KİTABININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Yrd. Doç. Dr. Necati TOMAL

tomal@gazi.edu.tr

ÖZET

Coğrafya ders kitapları, dersin planlı şekilde işlenmesinde önemli bir araçtır. 2006-2007 yılında yürürlüğe giren yeni coğrafya ders kitabıyla ilgili en önemli sorun, konularla ilgili açıklamaların yetersiz olmasıdır. Kitabın tasarımı ile ilgili sorunlar da öğretim açısından önemlidir. Kitabın fotoğraf, harita vb. materyaller yönünden zengin olması; kitabı öğrenciler için çekici kılmıştır. Öğretim etkinliklerinin çokluğu öğrencilerin bir kısmı tarafından olumlu bulunurken, bir kısmı tarafından da olumsuz bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 1- Ders Kitabı 2- Coğrafya 3- Görsel Materyal

EVALUATION OF THE GEOGRAPHY TEXTBOOK FOR 9th GRADERS

ABSTRACT

The geography textbook can either be a professionally set of lessons plans that form a scheme of work, or it can be a source of additional material. The most important problem with the new geography textbook which was introduced in 2006-2007 is the inefficiency of the explanation the of topics in the book. The problems related to the design of the book are also important in terms of education. The rich visual materials such as photographs, maps etc. in the book appeal to the students. The book includes a large number of activities which was considered to be good by some students, although it was criticed by others.

Key Words: 1- Textbook 2- Geography 3- Visual Material

GİRİŞ

Milli Eğitim Bakanlığı ders kitapları yönetmeliğinde; ders kitabı, “her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan, konuları öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacı ile kullanılan basılı eserler” olarak tanımlanmıştır (Demirel; Kıroğlu, 2005).

Ders kitapları, öğrenme ve öğretme sürecinde özellikle planlı eğitim uygulamalarında; öğrencilerin neleri öğreneceğini ve öğretmenlerin ise neleri öğreteceğini önemli ölçüde belirleyen bir kaynaktır(Tertemiz ve Ercan, 2001:1). Genelde birçok öğretmen dersin amaçlarını, kullanacağı öğretim stratejilerini, uygulayacağı ölçme ve değerlendirme tekniklerini ders kitaplarına göre belirlemektedir(Büyükalın, 2003:101). Bir öğretim aracı olarak ders kitabını kullanmanın yararları şöyle özetlenebilir:

- 1- Ekonomiklik sağlar.
- 2- Öğrenmeyi bireyselleştirir.
- 3- Öğretimi belli bir düzene göre yapılandırır.
- 4- Başka araçlarla kullanılabilir.
- 5- Öğretmenin en iyi yardımcısıdır.
- 6- Belli bir dersle ilgili resim, grafik, harita ve şekilleri etkili bir şekilde gösterir.
- 7- Bilgiyi etkili bir şekilde sunabilir.
- 8- Etkili hazırlanmışsa ilgi çekici olabilir.
- 9- Hazırlık ve değerlendirme soruları konulmuşsa, bilgilerin pekiştirilmesini sağlar(Demirel ve Kıroğlu, 2005: 41;42).

Ders kitapları, öğretimdeki işlevlerini en iyi şekilde yerine getirebilmesi için; şekil ve içerik olarak bir takım özelliklere sahip olmaları gerekir. Bu özelliklere ders kitabı hazırlarken dikkat edilmelidir. Bu özellikler şunlardır(Demirel ve Kıroğlu, 2005:49);

- 1- Ders kitabı öğrencinin ilgisini çekmelidir.
- 2- Derse karşı ilgi uyandırmalıdır.
- 3- Konun ana hatlarını gösteren resimler, grafikler, hikayeler vb. olmalıdır.

- 4- Öğrencinin kendi kendisine öğrenmesine yönelik fırsatlar sunmalıdır.
- 5- Öğrencinin kitapla bağına kuvvetlendirici yaşantılar vermelidir.
- 6- Öğrencilere çeşitli yönergeler, açıklamalar ve ip uçları vermelidir.
- 7- Öğrencinin öğrendiklerini pekiştirmelidir(örnek olaylar, bilmeceler, CD'ler, testler vb. yardımıyla)
- 8- Bilgiler kronolojik sıraya göre verilmeli, neden-sonuç ilişkisi kurulmalı, bilgiler arasında kopukluk olmamalıdır.
- 9- Kavramlar sade bir dil kullanılarak açıklanmalıdır.
- 10- Gereksiz tekrarlardan kaçınmalıdır.
- 11- Kitabın görsel zenginlik içermesi, albenisi olması, yani fotoğraflar ve resimlerle desteklenmesi gerekir.
- 12- Öğrenme ilkeleri dikkate alınarak yazılmalıdır(somuttan soyuta, basitten karmaşığa vb.).

Ders kitaplarının değerlendirilmesi ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır.

Ceyhan, bu çalışmalar ışığında ders kitaplarının hazırlanmasıyla ilgili şu önerilerde bulunmuştur(2005:55);

- 1- Öğrenci merkezli olarak yazılmalıdır.
- 2- Kitapların yazımında program geliştirme ilkelerine uyulmalıdır.
- 3- Kitaplar her açıdan estetik değerler taşımalıdır.
- 4- Kitaplardaki bilgi ve yöntemler güncel olmalıdır.
- 5- Kitaplarda dil olarak bugünkü Türkçe benimsenmelidir.

2005-2006 öğretim yılında uygulamaya giren coğrafya öğretim programına bağlı olarak yeni coğrafya kitabı hazırlanmıştır. Aşağıda 9. sınıf coğrafya kitabının olumlu ve olumsuz yanları öğrenci görüşleri ve bu alanda yapılmış çalışmalar ışığında değerlendirilmiştir.

YÖNTEM

Yeni coğrafya ders kitabı hakkında öğrencilerin bağımsız düşüncelerini öğrenebilmek amacıyla açık uçlu soru sorulmuştur. Öğrencilerden, coğrafya ders kitabını beğenip beğenmediklerini nedenleri ile birlikte kısaca yazmaları

istenmiştir. Bu şekilde ders kitabı ile ilgili çok farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Soruya verilen cevaplar, belli başlıklar altında tasnif edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 100'ü meslek lisesinde, 201'i ise genel lisede öğrenim görmektedir. Her okula 30 öğrenci denk gelecek şekilde, çalışma Samsun ilindeki 10 lisede yapılmıştır.

Çalışmada, öğrencilerin verdikleri cevaplar dışında ders kitaplarının değerlendirilmesiyle ilgili çalışmalar da dikkate alınmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Öğrencilerin % 55,5'i kitapla ilgili olumlu görüşe sahiptir. Ancak ders kitabıyla ilgili olumsuz görüşe sahip olanların oranı da % 40,9'u gibi yüksek bir değerdir(Tablo 1). Öğrencilerin % 3,6'si ise kitapla ilgili görüş belirtmemiştir.

Tablo 1: 9. Sınıf coğrafya ders kitabına ilişkin öğrenci görüşleri

Okul Türü	Olumlu Görüşler		Olumsuz Görüşler		Görüş Belirtmeyenler	
	f	%	f	%	f	%
Genel L.	109	54,3	85	42,2	7	3,5
Meslek L.	58	58	38	38	4	4
Toplam	167	55,5	123	40,9	11	3,6

I- Ders Kitabıyla İlgili Olumsuz Düşünceye Sahip Olan Öğrencilerin Görüşleri

a- Konularla İlgili Açıklayıcı Bilgilerin Yetersiz Olması: Öğrenci görüşlerine göre, ders kitabının içeriği ile ilgili en önemli problem; konularla ilgili açıklamaların yetersiz olmasıdır. Kitabı beğenmeyen öğrencilerin % 58,5'i bu görüştedir(Tablo 2). Gerçekten de kitapta yer alan bilgiler, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak ayrıntıda değildir. Bu durum bağlı olarak, öğrenciler derse hazırlıkta ve ders sonrası yaptıkları tekrarlarında daha fazla kaynak kitaba gereksinim duymaktadırlar. Pek çok öğrenci için seviyelerine uygun kaynak kitapların temini çok zordur. Kitapta yeterli bilginin bulunmaması, öğretmenlerin öğrencilerin not tutabilmeleri için konuyu daha yavaş anlatmalarına sebep olabilir.

Dersin öğrencilerin not tutması şeklinde işlenmesi durumunda ise, hem zaman kaybı artar hem de öğrencilerin derse aktif katılımı azalır. Daha önceki yıllarda okutulan ders kitapları kadar olmasa da konu açıklamalarına, coğrafya kitabında daha fazla yer verilmelidir.

Tablo 2: Olumsuz görüşlerin nedenlerine ilişkin %

Nedenler	%
1- Konular ile ilgili açıklamaların yetersiz olması	58,5
2- Etkinliklerin çok olması	26,5
3- Konuların sıkıcı olması	7,5
4-Konuların anlatımının kötü olması	7,5

b- Öğretme ve Değerlendirmeye İlgili Etkinliklerin Çokluğu: Ders kitabını beğenmeyen öğrencilerin % 26,5'i ise etkinliklerin çokluğundan şikayet etmektedir. Daha önceki coğrafya ders kitaplarıyla karşılaştırıldığında; etkinlik yönünden bu kitap çok zengindir. Örneğin; eski programa göre hazırlanmış x kitabında, harita konusunda hazırlık çalışmaları ve değerlendirme soruları dışında etkinliklere rastlanmazken, yeni kitapta 22 tane öğretim etkinliğine yer verilmiştir. Hemen her alt konu başlığıyla ilgili etkinlik vardır.

Kısacası yeni coğrafya kitabına göre, daha çok etkinlik yani yaparak ve yaşayarak öğrenme esastır. Öğrencilerin okuyarak ve dinleyerek öğrenmesine dönük bir düzen yoktur. Bu yönüyle yeni coğrafya kitabı, programla uyumludur. Yeni coğrafya programı da etkinlik yönünden zengindir. Ancak öğretim etkinliklerini uygulamak için zamanın yetmemesi, programla ilgili temel sorunlardan biridir(Tomal, 2007:85). Aynı sorun ders kitabı içinde geçerlidir. Haftalık iki ders saatini etkinlikler için yeterli görmek mümkün değildir. Etkinlik ağırlıklı ders işlenmesi, öğrencilerimizin ilköğretim düzeyinde alışık olmadıkları bir yöntemdir. Bu durum, ilköğretimden liseye geçen bazı öğrencilerin kitaptaki etkinliklerin çokluğunu problem olarak görmelerine neden olmuştur.

Daha önceki coğrafya ders kitaplarının hazırlık çalışmaları ve değerlendirme soruları pek çok araştırmacı tarafından eleştirilmiştir. Çalışkan,

ünite başında ve sonunda yer alan soruların ezberci anlayıştan uzak hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca bu soruların, konun içinde ilgili yere yada sayfa kenarına ayrılacak alanlara konulması durumunda; ilgi çekici, düşündürücü ve araştırmaya yöneltici olabileceğini ileri sürmüştür(Çalışkan, 2003: 137).

Bir başka araştırmacı, konu sonlarında sadece soru sormak için yazılmış sorular yerine öğrenciyi düşünmeye, araştırmaya ve olaylar arasında bağlantı kurmaya zorlayacak çeşitli soruların bulunması gerektiğini belirtmiştir. Bu soruların; çoktan seçmeli, boşluk doldurma, bulmaca, grafik yorumlama, harita okuma vb. türlerde seçilmesi durumunda öğrenmenin daha zevkli ve verimli olabileceğini ileri sürmüştür(Demirci ve Karakuyu, 2003:117).

Yeni coğrafya ders kitabındaki ölçme ve değerlendirme etkinliklerini yukarıdaki eleştiriler ışığında değerlendirildiğimizde; araştırmacıların önerilerinin bu kitapta büyük ölçüde dikkate alındığı görülür. Yeni coğrafya ders kitabında; ünite sonlarında çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı, eşleştirmeli, açık uçlu ve doğru-yanlış tipinde sorular bulunmaktadır. Sadece ünite ve konu sonlarında değil ortalarında da bu tarz sorulara rastlanır(yerçekillerinin izohips haritaları ile eşleştirilmesi). Eski coğrafya ders kitaplarında ise; sadece ünite sonlarında, değerlendirme soruları şeklinde ölçme ve değerlendirme etkinlikleri bulunur. Bu sorular tek tip olup, açık uçludurlar. Sonuç olarak, eski kitaplarda ölçme-değerlendirme etkinlikleri yeni kitaba göre çok daha azdır. Ancak yeni kitapta yer alan çoktan seçmeli soruların büyük bir kısmı, üniversite giriş sınavındaki sorulardan farklı olarak; analiz yapma, yorumlama ve çıkarımda bulunma becerilerine dayanmaz. Genelde bilgi sorularıdır. Bu tür soruların, soru kökleri “Kuzey Yarım Küre’de karalar üzerinde en sıcak ay aşağıdakilerden hangisidir?”, “Aşağıdaki şehirlerden hangisinin sıcaklık ortalaması daha yüksektir.” şeklindedir. Çoktan seçmeli soruların, üniversite sınav soruları da dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi gereklidir. Kitapta, harita yorumlamaya ve uygulamaya dönük soruların önemli yer tuttuğu görülür.

c- Konuların sıkıcılığı: Ders kitabını beğenmeyen öğrencilerin % 7,5’i buna neden olarak konuların sıkıcılığını göstermektedir.

d- Kitabın anlatımının kötü olması: Ders kitabını beğenmeyen öğrencilerin % 7,5'i bu duruma neden olarak anlatım kötü olmasını göstermektedir.

II- Ders Kitabıyla İlgili Olumlu Düşünceye Sahip Olan Öğrencilerin Görüşleri

Ders kitabını beğenmeyen öğrencilerin gösterdiği gerekçelerin bir kısmı, aynı zamanda kitabı beğenen öğrenciler için de gerekçe olmaktadır.

a- Görsel Materyallerin Çokluğu: Ders kitabını beğenen öğrencilerin % 39,1'i buna neden olarak; kitaptaki fotoğrafların, grafiklerin vb. şekillerin bolluğunu göstermektedir(Tablo 3). Sözel bir konun resimler ve grafiklerle desteklenmesinin öğrenme açısından yararları şunlardır(Ceyhan, 2005: 100-101);

- 1- Okuyan kişinin ilgisini uyandırır. Dikkatin konun üzerinde toplanmasını sağlar.
- 2- Herkesin aynı mesajı almasına yardımcı olarak, öğretimde birlik ve bütünlüğü sağlar.
- 3- Okuma ve anlama gücünü olanlara konuyu daha kolay kavratır.
- 4- Konun daha somut ve gerçekçi bir şekilde sunulmasına destek olur.
- 5- Öğrencilerin daha önce karşılaşmadıkları, onlar için soyut olan ve kelimelerle anlayamayacakları nesne ve canlıları tanımlarına olanak sağlar.
- 6- Okuyanların hayal alemini genişleterek daha yaratıcı düşüncelerine olanak sağlar.

Tablo 3: Olumlu görüşlerin nedenlerine ilişkin %

Nedenler	%
1- Fotoğrafların, haritaların ve çeşitli şekillerin bol olması	39,1
2- Etkinliklerin çok olması	27,4
3- Konuların iyi anlatılmış olması	21,9
4-Konuların ilgi çekici olması	11,6

Sekin'in, "çağdaş ülkelerin ders kitaplarında az metin, bol görsel materyale yer verilmektedir. Öğrencilerin ezber yapabileceği sayfalar dolusu bilgi yerine, bilgileri görsel olarak verilmektedir." şeklindeki görüşü yeni coğrafya ders kitabı ile uyumludur(2002:48).

b- Etkinliklerin Çokluğu: Kitabı beğenen öğrencilerin % 27,4'u ise bu duruma neden olarak, etkinliklerin çokluğunu göstermektedir. Yeni ders kitabı öğretim yöntemleri açısından değerlendirildiğinde; kitabın buluş ve araştırma yoluyla öğrenme stratejileri için uygun, sunuş yoluyla öğrenme stratejileri için uygun olmadığı görülür. Coğrafya ders kitabının pek çok yerinde, fotoğraflarla ilgili öğrencilerin yorumlarının istenmesi; buluş yoluyla öğrenme için etkinlik oluşturmaktadır. Öğrenciler bu etkinlikler sayesinde, okuduğundan öğrenmek yerine, çeşitli şekillerden ve fotoğraflardan yaptığı çıkarımlarla bir şeyler öğrenir. Yani keşfederek öğrenmiş olur. Buluş yoluyla öğrenme stratejisine göre ders kitapları hazırlanırken, içerik tümevarım yöntemiyle organize edilir. Bu yönteme göre; önce konuyla ilgili örnekler verilir ve öğrencilerin örneklerden hareketle fikirler arası temel ilişkileri, ilkeleri ve özellikleri keşfetmeleri beklenir. Yeni ders kitabının pek çok yerinde bunu görmek mümkündür. Örneğin "kullanım amaçlarına göre haritalar" konu başlığında sadece örnek haritalar verilmiş, bu haritalardan hareketle kullanım amaçlarına göre haritaların sınıflandırılması ve özellikleri hakkında öğrencilerin bilgi üretmesi istenmiştir. Yeni coğrafya kitabının pek çok yerinde benzer çalışmalara rastlamak mümkündür. 9. sınıf coğrafya kitabında, açıklamaların yetersizliği nedeniyle sunuş yoluyla öğretim etkinliklerinin eksik olduğu söylenebilir. Konuyla ilgili ön öğrenmelerin yeterli olmadığı ve konunun yeni öğrenilmeye başlandığı durumlarda, öğrenmeyi daha etkili sağladığından "sunuş yoluyla öğretme" stratejisinden yararlanılabilir(Demirel ve Oral, 2005: 90). 9. sınıfta öğrencilerin ilk defa karşılaştıkları birçok coğrafi konu olduğundan sunuş yoluyla öğretim ilkelerine coğrafya ders kitabında özel bir önem verilmelidir.

Araştırma yoluyla öğretim stratejisinin kullanılması durumunda ise, ders kitapları öğrencileri araştırma yapmaya yöneltecek şekilde düzenlenmelidir. Yeni ders kitabının pek çok yerinde bu tür etkinliklere rastlamak mümkündür. Örnek;

kitapta çeşitli doğal unsurlar verilmiş ve öğrencilerin bu unsurların insan hayatına etkilerini, günlük yaşantılarından ve farklı kaynaklardan araştırarak yazması istenmiştir.

c- Anlatımının iyi olması: Ders kitabını beğenen öğrencilerin % 21,9'u bu duruma neden olarak, konuların iyi anlatılmış olmasını göstermektedir. Bu neden, aslında yukarıdaki iki nedeni de kapsamaktadır. Gerek etkinliklerin çokluğu gerekse görsel materyallerin zenginliği her ikisi de kitabın anlatımıyla ilgili unsurlardır.

d- Konuların ilgi çekiciliği: Kitabı beğenen öğrencilerin % 11,6'si ise bu duruma neden olarak konuların ilgi çekiciliğini göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ortaöğretim kurumlarında, yeni coğrafya öğretim programının 2005-2006 öğretim yılında yürürlüğe girmesine bağlı olarak 9.sınıflar için kitap hazırlanmıştır. Bu coğrafya kitabı, önceki coğrafya kitaplarından hem format hem de anlayış olarak farklıdır. Öğrencilerin büyük bir bölümü kitapla ilgili olumlu düşüncelere sahiptir. Ancak kitapla ilgili olumsuz görüşe sahip olanların oranı da düşük değildir. Öğrencilerin görüşlerini ve ders kitaplarının değerlendirmesiyle ilgili çalışmaları dikkate alarak; kitabın olumlu ve olumsuz yanlarını şu şekilde sıralayabiliriz;

Olumsuz Yanları;

- 1- Kitapta konularla ilgili açıklamalar yetersizdir. Yani sunuş yoluyla öğrenme stratejisi için uygun değildir.
- 2- Kitaptaki etkinlikler ve konular için haftalık ders saati yeterli değildir. Etkinliklerin çokluğu bazı öğrencilerimizi rahatsız etmektedir.

Bazı öğrencilerimizin ders kitabı ile ilgili olumsuz değerlendirmeleri, öğrencilerimizin bir kısmı tarafından kitabın olumlu yönleri olarak belirtilmiştir.

Bu bağlamda ders kitabının olumlu yanları;

- 1- Öğretim ve değerlendirme etkinlikleri bakımından zengindir.
- 2- Kitap görsel materyal yönünden oldukça zengindir.
- 3- Buluş ve araştırma yoluyla öğrenme stratejileri için uygundur.

4- Önceki coğrafya kitaplarından farklı olarak A4 boyutunda olması, kitabı kullanışlı yapmıştır.

5- Kitapta konuları açıklayıcı bilgilerin çok olmaması, öğrencileri ezberden uzak tutmaktadır.

Ders kitabına yardımcı bir kitabın(alıştırma kitabı) hazırlanması ve kitaptaki etkinliklerin bir kısmının bu kitaba aktarılması gerekir. Kitaptaki konularla ilgili açıklamalar da yeterli ve belli bir sistematik dahilinde olmalıdır.

KAYNAKÇA

- 1- AKBABA, B., (2003), Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Tarih Ünitelerinde Görsel Materyal Kullanımı, *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu-Sosyal Bilgiler*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara
- 2- ARAS vd., (2001), *Lise Coğrafya* , Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul
- 3- ATALAY, İ. (2001), *Lise Coğrafya*, İnkılâp Yayın, İstanbul
- 4- ATASOY, E., (2004), *Coğrafya Bilimi ve Coğrafya Öğretimine Giriş* , Bursa
- 5- BÜYÜKALAN, S., Editör: ŞAHİN, C., (2003), Ders Kitabı Öğretim Programı İlişkisi, *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu-Sosyal Bilgiler*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara
- 6- CEYHAN, E.;YİĞİT, B., (2005), *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, Anı Yayıncılık, Ankara
- 7- ÇALIŞKAN, V., (2003), İlköğretim ve Ortaöğretim Coğrafya Ders Kitapları, *Türk Coğrafya Kurumu Coğrafya Kurultayı Bildiri Kitabı*, Gazi Kitapevi
- 8- DEMİRCİ, A.;KARAKUYU, M., (2003), Orta ve Yüksek Öğretimde Çağdaş Coğrafya Eğitimi İçin Ders Kitapları, Eğitim Araçları ve Tekniklerinin Etkin Kullanımı, *Türk Coğrafya Kurumu Coğrafya Kurultayı Bildiri Kitabı*, Gazi Kitapevi
- 9- DEMİREL, Ö.;KIROĞLU, K., (2005), Eğitim ve Ders Kitapları, *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, Pegama Yayıncılık, Ankara
- 10- DEMİREL, Ö.;ORAL, B., (2005), Ders Kitaplarının Öğretim Programlarına Uygunluğu, *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, Pegama Yayıncılık, Ankara

- 11- DOĞANAY, H., (1993), *Coğrafyada Metodoloji-Genel ve Özel Metotlar*, M.E.B. Yayınları Öğretmen Kitapları Dizisi, Ankara
- 12- ERDOĞAN, O., vd., (2006), *9. Sınıf Coğrafya Kitabı*, Feza Gazetecilik A.Ş., İstanbul
- 13- ERİNÇ, S., (2001), *Lise Coğrafya*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul
- 14- KAPTAN, S., Editör: DEMİREL, Ö., (2005), *Ders Kitaplarında Tasarım, Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, Pegama Yayıncılık, Ankara
- 15- KARABAĞ vd., (2005), *Coğrafya Dersi ve Öğretim Programı ve Kılavuzu (9.-12. Sınıflar)*, MEB, TTKB.
- 16- KILIÇ, A.;SEVEN, S., (2006), *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, Pegama Yayıncılık, Ankara
- 17- SEKİN, S., (2002), *Coğrafya Dersinin Temel Öğretim Sorunları*, *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı:5
- 18- ŞAHİN, C., (2001), *Türkiye’de Coğrafya Öğretimi*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara
- 19- TERTEMİZ, N.;ERCAN, L., Editör: KÜÇÜKAHMET, L., (2001), *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu: Sosyal Bilgiler*, Nobel Yayınları, Ankara
- 20- TOMAL, N., (2007), *Lise I. Sınıf Coğrafya Öğretim Programının Öğretmenlerce Değerlendirilmesi*, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:175, Ankara
- 21- YAZICI, H., (2007), *Genel Coğrafya*, Pegama Yayıncılık, Ankara